

Jari Juutinen

Je letnik 1959. Študiral je književnost na univerzi v Ouluju in režijo na gledališki akademiji v Helsinkih. Delal je kot dramaturg v gledališčih v Ouluju in Lahtiju, kot umetniški direktor in ustanovitelj gledališča Vanha Juko v Lahtiju in Mestnega gledališča Lappeenranta. Leta 2015 je ustanovil skupino sadsongskomplex:fi, ki jo tudi umetniško vodi.

Moje orodje so oči

Tekst

Patricija Maličev

Foto

Jure Eržen

Jari Juutinen je večkratni dobitnik umetniških štipendij, ki jih izjemnim posameznikom podeljuje finska država. Veliko je režiral na Finskem, zadnja leta pa se vse bolj uveljavlja tudi v tujini. Uprizoritev *Sad Songs from the Heart of Europe* (Žalostne pesmi iz srca Evrope) avtorja Kristiana Smedsa je v njegovi režiji in produkciji sadsongskomplex:fi gostovala na uglednih festivalih v Rusiji, Estoniji, Litvi, Belgiji, Franciji (Avignonski festival), Belorusiji in tudi na Borštnikovem srečanju (2017), kamor ga je povabila takratna umetniška vodja festivala Alja Predan. Lani je uspešno režiral *Utvo* A. P. Čehova v Gledališču Gribojedova v Tbilisiju v Gruziji.

Včeraj so v celjskem ljudskem gledališču premierno uprizorili predstavo *Očiščenje* avtorice Sofi Oksanen, pod katero se je podpisal kot režiser in v kateri blesti Živa Selan. Če velja soditi po nekaj videnih minutah na vaji, se obeta še ena imenitna predstava.

“

Kdo ste, Jari Juutinen?

Ko sem bil otrok, sem bil otrok (*smeh*). Spominim se, da sem rad hodil v glasbeno šolo, kjer me je poučeval nekdanji operni pevec. To je bilo moje prvo pravo srečanje z umetnostjo. Bil je nenavaden in zelo zabaven. Če ne bi bilo njega, se zdajle ne bi pogovarjal z vami. V naši družini namreč umetnost ni bila doma, starši so delali v podjetništvu. Pri enaindvajsetih sem odšel v London študirat mednarodno trgovino, potem pa uvidel, da to ni zame. Po vrnitvi v Helsinke sem vpisal študij književnosti in začel delati v študentskem gledališču, potem pa so me kot dramaturga najeli v pomembnem finskem gledališču, pa še v enem, pa za umetniško vodjo v tretjem ... A sanjal sem, in minilo je skoraj dvajset let, o svoji gledališki skupini – in s prijatelji smo ustanovili sadsongskomplex:fi. Da sem pristal v gledališču, so kriva naključja. Ampak zdaj že pet let sodelujemo v izjemno zanimivih koprodukcijah, ena od teh je tudi s

celjskim gledališčem.

Veliko režiserjev bi si želelo imeti lastno gledališko skupino, s katero bi potovali po svetu ...

Morda, meni je uspelo le to, da sem spojil svoji dve ljubezni, gledališče in potovanja.

V Sloveniji ste leta 2017 na Borštnikovem srečanju gostovali z mednarodno uspešno predstavo *Sad Songs from the Heart of Europe*.

S to predstavo smo si ustvarili osebno izkaznico, postali prepoznavni zunaj meja domovine; z njo smo tudi hoteli pokazati, kako razmišljamo.

Kakšno je bilo sodelovanje s celjskim ljudskim gledališčem?

Čudovito! Na razpolago smo imeli dovolj časa, igralski ansambel je fenomenalen. Mislim, da Tina Kosi zelo dobro vodi to gledališče, in to se pozna tudi na kakovosti predstav.

Ste za režijo sami izbrali tekst *Očiščenje* avtorice Sofi Oksanen?

Ja in ne. Ker smo se odločili, da bom režiral finsko dramo, ni bilo na voljo veliko v slovenščino prevedenih tekstov. Po nekaj pogovorih smo se skupaj odločili za *Očiščenje*.

Kaj vam ta tekst govori danes, nekaj dni pred premiero?

Ne vem še, resnično. Če bi vedel odgovor na vaše vprašanje, se ne bi tri mesece ukvarjal s tem besedilom. Še vedno iščemo. Seveda smo tik pred premiero in predstava je končana, ampak naj ohranim skrivnost, tudi pred samim seboj, do premiere ali najmanj do premiere, da se ne bi začel dolgočasiti.

Vsekakor je govor o ljubezni. Gre za nekaj, čemur se zadnja leta posvečam, vsaj zdi se tako: nazadnje sem režiral *Utvo* Čehova ...

... pa Dostojevskega ...

... naslednja stvar, ki jo bomo naredili, je remake predstave, ki smo jo pokazali v Mariboru in v Rusiji, *Zločin in kazen*. Osredotoča se na ljubezen med Razkolnikovom in Sonjo. No, zdaj je pa res jasno, da me zanimajo ljubezenske zgodbe (*smeh*).

Čeprav ste kot dramatik pisali predvsem tako imenovane politične drame. Ob branju Očiščenja se zdi podobno.

Morda, ampak političnost *Očiščenja* razumem predvsem kot umeščanje v kontekst. Seveda, gre za surovo zgodbo.

In ne predolg tekst.

Kar je seveda v redu, krajše ko je dramsko besedilo, več je prostora za igro. Z **Aljo Predan** sva dodobra prečesala tekst in iz njega potegnili kar največ. Hotela sva ga narediti čim bolj jasnega, kajti zgodba se dogaja v treh časovnih obdobjih 20. stoletja, a ne s preveč realizma ... Ampak nekaj presenečenj bo, upam (*smeh*).

Zanimivo je predvsem to, da v tekstu bermo o mladi in stari Allide, ki ju bo v predstavi igrala Živa Selan.

Ja, tako sem se odločil. Mislim, da je gledališče predvsem prostor igralcev, seveda smo tu režiserji, ki ga uokvirjamo, a gledalci na odru gledate igralce.

Kakšno gledališče imate radi?

Povedal vam bom, kakšnega ne maram: dolgočasnega. Nič ni bolj dolgočasnega na svetu od dolgočasne gledališke predstave, po drugi strani pa je takrat, ko vidiš nekaj zanimivega, to lahko nekaj vrhunskega.

Na primer?

Pred leti sem na Poljskem gledal predstavo *Mojster in Margareta* Kristiana Lupe, trajala je osem ur in pol in razumel nisem niti besede. A bilo je nepozabno ... Tu in tam vidimo predstavo, ki je res vredna ogleda. In tudi sam se trudim podobno. Igralci v celjskem gledališču so izredno dobri, **Živa Selan** je čudovita! Počasčen sem, da lahko delam z njo. Že zdaj je izjemna igralka, kaj šele bo iz nje. Resnično je dobra: pametna, delovna, intuitivna ... Vsega ni mogoče režirati in pri tistem, česar ni mogoče režirati, se zares pokaže dar igralca. Njej vedno uspe, vedno nekako naredi vse prav. Obenem je zelo zahtevna do sebe. Rad delam z njo, resnično.

In rad vidim, da so na vajah igralci sproščeni, samo tako namreč lahko ustvarjajo. Pred leti mi je neka igralka na prvi vaji rekla, no, zdaj bom odkrila skrivnost tvojega uspešnega sodelovanja z igralci. Dva tedna pred premiero mi je povedala: vem, kako delaš – ustvariš prijetno vzdušje na vajah, ampak zato, ker potem tudi ti bolje delaš. Imela je prav. Če začetim pritisk med igralci, sem ga takoj pripravljen prevzeti nase, samo da bo njim bolje. Znam se spopadati s pritiski vseh vrst.

Je to nekaj finskega?

Ne, mislim, da je to stvar mojega značaja. Zanimivo, da na Finskem govorimo celo o tem, da gre za neki nov način komunikacije v gledališču – biti prijazen. Morda gre celo za nov način komuniciranja na splošno. Prepričan sem, da

bo igralec, če mu bom podelil več avtonomije, svobode, svoje delo izpeljal odgovorneje. Tega se zelo dobro zavedajo. Hočejo dobro delati.

Kaj je za vas sodobno gledališče?

Predstava, ki jo boste videli, je sodobna na več ravneh, že dejstvo, da ena igralka igra svojo vlogo kot mlada ženska in potem isto v starosti, ni pogosto oziroma v preteklosti tega ni bilo videti na odru ... Sicer pa je tudi tako, da je gledališče vedno nekje na repu, ko gre za sodobnost. Mislim, da spreminjanje sveta prvi zaznajo in v svoji umetnosti tudi zapišejo, udeležijo slikarji in pesniki, potem pisatelji, gledališče in film sta zadnja (*smeh*). Gledališče je konservativen prostor, še vedno.

Kako izbirate vsebine za svoje drame?

Zelo različno. Za najnovejšo sem za podlago izbral *Woyzecka*, a potem je iz tega nastala mešanica pripovedi o taborišču v Guantanamu in našem ravnanju z imigranti. Zakaj najrazličnejše evropske in mednarodne organizacije nikdar ne sprejmejo ukrepov proti ZDA zaradi njihovega nenehnega kršenja človekovih pravic? Beseda terorizem je pri njih glavni *demiurg*. *Woyzecka* sem uprizoril že trikrat in nikoli nisem bil zadovoljen, zato sem poskusil v četrto.

Napisali ste tudi dramo Jaz sem Eichmann ...

Z vidika Hannah Arendt; kako je navaden človek izvrševal povelja in da mu je šlo samo za to, da bi dobro opravil svoje delo. Seveda je obsojanje nacizma nujno, toda Eichmanna so obtoževali tudi kršenja zakonov, ki so bili napisani po drugi svetovni vojni, kar ni bilo prav. Bil je samo navaden človek, ki je hotel splezati čim višje po družbeni lestvici. Tako delujemo ljudje. Še vedno. *Juliet, Juliet* pa je drama o ženski, ki je pobila svojo družino, napisana po resničnih dogodkih.

Ji daje dejstvo, da je napisana po resničnih dogodkih, posebno težo?

Ne, ampak vse, kar pišem, izvira iz preteklosti, ki se je dejansko zgodila. A to je vseeno. Trenutno ne pišem ničesar. Ker ni ničesar, o čemer bi pisal.

Vam je režija enak izziv pri predstavah, nastalih po vaših tekstih, in besedilih drugih dramatikov?

Ja, to je podobna reč. Ampak za teater so pomembne moje oči. Videti moram, kaj je zanimivega v predstavi in kaj ne. Ni važno, ali sem dramo napisal jaz ali kdo drug. Besedilo je samo material. Predstava je ključna, ne besede.

Zato lahko režirate predstave tudi v jezikih, ki jih ne razumete?

Seveda. Mojo profesionalno pot je začrtala književnost, zato toliko bolj pozorno poslušam igralce, kaj govorijo, a vseeno ničesar ne razumem. Ko ničesar ne razumeš, postaneš pozoren na druge stvari: kaj počnejo in kako

to počnejo, je dovolj napetosti med njimi ... Besede so orodje igralcev, moje orodje so oči.

”

“ Mojo profesionalno pot je začrtala književnost, zato toliko bolj pozorno poslušam igralce, kaj govorijo, a vseeno ničesar ne razumem. Ko ničesar ne razumeš, postaneš pozoren na druge stvari: kaj počnejo in kako to počnejo, je dovolj napetosti med njimi ...

“ Pred leti mi je neka igralka na prvi vaji rekla, no, zdaj bom odkrila skrivnost tvojega uspešnega sodelovanja z igralci. Dva tedna pred premiero mi je povedala: vem, kako delaš – ustvariš prijetno vzdušje na vajah, ampak zato, ker potem tudi ti bolje delaš. Imela je prav.

